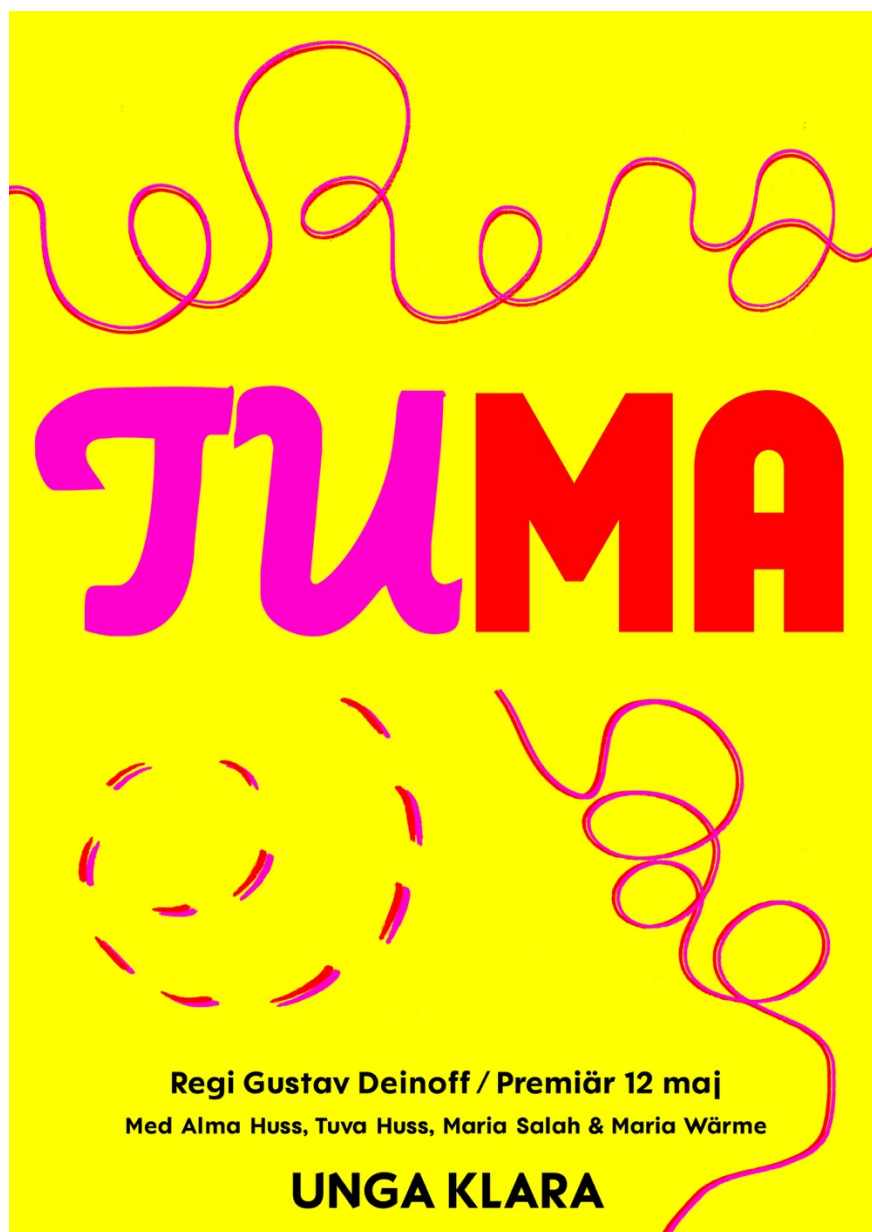

UNGA KLARA

Lärarhandledning
Julian Vigil
Pedagog, Unga Klara

Innehållsförteckning

Om Unga Klara	2
Om pjäsen	2
Regissören har ordet.....	3
Inför teaterbesöket.....	4
Efter teaterbesöket	5
Om lärarhandledningen	6
<i>Inledning.....</i>	<i>6</i>
<i>Syfte.....</i>	<i>6</i>
<i>Kort om språk och berättande.....</i>	<i>6</i>
Respekt och trygghet	8
<i>Allmänna tips .....</i>	<i>8</i>
Dramaövningar	9
<i>Heta Stolen.....</i>	<i>9</i>
<i>Spiken - En kollektivt skapad saga.....</i>	<i>9</i>
<i>Presentationsövning.....</i>	<i>9</i>
Berättelse- och serieverkstad	10
<i>Presentation.....</i>	<i>10</i>
<i>Gruppindelning.....</i>	<i>10</i>
<i>Tema .....</i>	<i>10</i>
<i>Strukturera.....</i>	<i>10</i>
<i>Frågeställningar till tankekartan:.....</i>	<i>11</i>
<i>Verkstad.....</i>	<i>12</i>
<i>Drama och lek.....</i>	<i>12</i>
Tankekarta och seriemallar	13
Litteratur och länkar	18

Om Unga Klara

Unga Klara grundades 1975 av **Suzanne Osten** och har sedan starten varit en världsledande teater i barn och ungas tjänst, där livets svåra och komplexa frågor lyfts fram genom konsten. Unga Klara vill spela teater om det viktigaste, för de allra viktigaste. 2014 tillträdde **Farnaz Arbabi** och **Gustav Deinoff** som konstnärliga ledare för Unga Klara och sedan januari 2018 är Unga Klara Sveriges första nationalscen för barn och unga. Med utgångspunkt i den självklara inställningen att en ung publik har rätt till samma höga konstnärliga kvalitet som en vuxen och att en bäst bejakar livet genom att tala sanning om dess komplexitet, har Unga Klara försökt undersöka vad teater kan vara. Unga Klara har gett sig på de svåra ämnena, men också den lustfyllda formen, försökt att kombinera det tunga med det lätta, forskat, ifrågasatt och prövat på publiken. Unga Klara arbetar normkritiskt, feministiskt och antirasistiskt för mångfald, jämlikhet och människors lika värde.

Om pjäsen

TUMA

Urpremiär 12 maj, 2018

En fantasifull föreställning om hur det känns att vara 5 och 3/4 år.

Vi bjuds in att få en inblick i hur det kan gå till, en dag i Tumas liv. Vi får följa med Tuma genom de vuxnas morgonjakt och hur hon hanterar de vuxnas jobbstress. Under Tumas väg till skolan och på vägen möter vi bland annat en mystisk gubbe, monster som försvinner lika snabbt som de dykt upp och vi hinner till och med att resa ut i rymden och tillbaka.

Regi: Gustav Deinoff

Dramatiker: Maria Wärme och Gustav Deinoff

Kostym: Ulla Oddsdotter

Pedagog: Julian Vigil

Grafisk form: Studio Parasto Backman

Medverkande: Alma Huss, Tuva Huss, Maria Salah och Maria Wärme

Målgrupp: Från 5 år

Föreställningens längd: ca 30 minuter

Regissören har ordet

TUMA handlar om att ge 5-åringarna ordet och fokus! Föreställningen har kommit till i samarbete med olika barngrupper på förskolor i Stockholm, våren 2018. Vi har besökt barnen på deras förskola och undersökt olika ämnen och frågor som intresserar dem. Vi har strävat efter att ge dem utrymmet att berätta och reflektera om det som rör sig i deras värld. Med utgångspunkt från de samtalen, där barnens fantasi och berättelser getts huvudutrymmet, har jag sedan utformat berättelsen *TUMA* tillsammans med min ensemble. Det var viktigt för mig att barnens fantasi och lek skulle styra handlingen eftersom detta öppnade för att allt blev en möjlig utveckling i pjäsen. Föreställningen kan till synes verka lättvindig, men är en kärleksfull reflektion på och en spegling av den situation där 5-åringar befinner sig just nu.

Låt leken styra!

A handwritten signature in blue ink, appearing to be "G.D.", positioned above the printed name.

**Gustav Deinoff
Stockholm 2018**

Inför teaterbesöket

Barnen behöver inte förberedas på något särskilt sätt kring uppsättningens tema. De kan möta och uppleva föreställningen utan någon förhandsinformation. Då vi alla har olika erfarenheter av teater kan det vara bra att prata om vad teater är. Kanske har barnen minnen från tidigare teaterbesök som de kan delge varandra. Kanske har ni som grupp sett teater tillsammans. Prata om dessa upplevelser och fundera på hur ni tror att upplevelsen kommer att bli. På så sätt har barnen en gemensam förståelse för sina egna förhoppningar liksom kamraternas. Du som pedagog får också en inblick i hur barnen tänker kring den kommande teaterupplevelsen. Detta kan vara bra för er att ha kunskap om när ni har ert efterarbete.

- Vad ni tror kommer hända i föreställningen? Fundera tillsammans!
- Prata gärna om föreställningens titel, TUMA
- Vad tror ni föreställningen kommer att handla om?
- Hur många skådespelare tror ni är med?
- Vad kommer skådespelarna ha på sig?
- Hur och var kommer ni få sitta?

Sedan kan ni prata om hur ni ska ta er till själva teatern. För många barn är teaterupplevelsen inte enbart förknippad med det som händer i salongen. Vägen dit och väntan i foajén kan ha lika stor betydelse som själva föreställningen.

Efter teaterbesöket

Innan ni börjar arbeta med övningarna i denna lärarhandledning kan det vara bra att fräscha upp minnet hos barnen. Antingen kan ni sitta i en ring vid t.ex. er samling eller dela upp barnen i mindre grupper eller två och två. Uppmuntra barnen att fundera och uttrycka sig och se till att alla får komma till tals och prata till punkt.

Om det behövs kan ni dela ut "pratbiljett".

Exempel på frågor att prata kring:

- Vad minns du från föreställningen?
- Vad tycker du handlar föreställningen om?
- Tänkte du/kände du något speciellt när du såg den?
- Vilka frågor/funderingar fick du?
- Vad har du tänkt på efter föreställningen?
- Vilka berättelser fanns i föreställningen?

Om lärarhandledningen

Inledning

"Förskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar nyanserat talspråk, ordförråd och begrepp samt sin förmåga att leka med ord, berätta, uttrycka tankar, ställa frågor, argumentera och kommunicera med andra" (Lpfö 98)

Lärarhandledningen riktar sig till pedagoger som har bokat föreställningen *TUMA* och som vill arbeta pedagogiskt kring muntligt berättande, skapande och dramatiserande tillsammans med sina barngrupper. Du som pedagog känner din grupp bäst och det är vår avsikt att du ska se denna handledning som ett material där du kan välja de delar som fungerar bra för er. Lärarhandledningen innehåller förslag på för- och efterarbete, kopplat till er teaterupplevelse, som ni kan arbeta utifrån.

Syfte

Det är lärarhandledningens syfte och förhoppning att ge er pedagoger några inspirerande tips och verktyg inför ert viktiga arbete med barnens berättande, skrivande och skapande i olika former samt dramatiserandet av dessa berättelser. Lärarhandledningen ger några konkreta övningar och verktyg för detta arbete som ni gärna kan använda som de är eller utgå ifrån när ni utformar egna arbetsformer och arbetssätt om så önskas. Vi har dessutom samlat några tips på litteratur och länkar som vi hoppas ni ska finna intressanta och vi vill uppmana er att söka vidare bland den fantastiska mängden arbeten som pedagoger, forskare och andra bedrivit och bedriver idag.

Kort om språk och berättande

"Förskolan ska sträva efter att varje barn tillägnar sig och nyanserar innebörden i begrepp, ser samband och upptäcker nya sätt att förstå sin omvärld" (Lpfö 98)

Den muntliga och nedskrivna berättartraditionen har funnits lika länge som människan haft ett språk. Berättandet, muntligt eller skriftligt, har i alla tider varit det sätt som människan har förmedlat kunskaper, erfarenheter och värderingar på. Vi använder berättandet i vardagen och möter det olika sammanhang livet igenom. Det är genom att berätta samt lyssna på andras berättelser som vi, utifrån skilda perspektiv, får förståelse för varandra och olika företeelser i vårt samhälle och världen.

Att förstå och lära sig att använda olika begrepp är en central del för alla barns språkutveckling. Språket är verktyget som de behöver för att göra sig

förstådda samt för att begripa den komplexa värld vi lever i. Lek, fantasi, berättande och fritt skapande är effektiva metoder för denna strävan och det är bland annat i detta viktiga arbete som barnens personliga egenskaper och sociala, kognitiva, motoriska och emotionella förmågor får utrymme att utvecklas. Genom eget skapande av berättelser får barnet en utmärkt möjlighet att prova och utforska orden, dess fonetik och språkets grammatik och uppbyggnad. I berättandeprocessen tränar barnen också på olika färdigheter, exempelvis lär de sig att sätta ord på sina och andras känslor inför olika situationer.

Att låta barnen bli lyssnade på med respekt, och själva lyssna på andras berättelser, i grupp är säkert ett arbetsätt som ni pedagoger, på olika sätt, redan använder er av för att stärka barnets och gruppens självförtroende. Att få barn att berätta och skriva kräver trygghet i relation till er pedagoger och de andra barnen i gruppen. Denna känsla av trygghet förstärks exempelvis genom olika dramaövningar som ni genomför i er grupp. Vidare krävs ett aktivt engagemang från er pedagoger och att frågorna och ämnena för barnens berättelser utgår från barnens perspektiv och intressen. Barn behöver vara ägare över sitt eget berättande för att känna sig motiverade. Arbetet med skapandet av berättelser ger barnet och er pedagoger en bra ingång för att tillsammans forska fördjupat kring de ämnen som barnet önskar berätta om. Hos barn med annat modersmål än svenska är skapandet av egna berättelser ytterligare ett sätt att förstärka det nya språket och en viktig nyckel in i ett nytt språk och sammanhang. Det kan också vara ett bra sätt att ge deras kamrater och er pedagoger en inblick i deras bakgrund.

Respekt och trygghet

"Förskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar sin identitet och känner trygghet i den" (Lpfö 98)

Kom ihåg att inkludera och öppna för allas berättelser och tolkningar. Olika barn kan ha olika synsätt beroende på genus, etnicitet, bakgrund eller funktion mm. Det är viktigt att skapa ett tryggt och respektfullt förhållningssätt till varandra - det finns inga berättelser som är fel eller tråkiga. Eftersträva ett välkomnande, tillåtande och lyssnande rum där barnens egna reflektioner får ta plats. Frivillighet är en viktig förutsättning för samtalen och övningarna. Ingen ska tvingas vara med eller tvingas svara på frågor.

Allmänna tips

- Ge kollektivt beröm
- Anpassa tempot
- Stoppa kränkningar
- Argumentera för, inte emot
- Låt alla komma till tals. Till exempel kan ni dela ut "pratbiljetter"
- Fokusera ej på dem som inte vill vara med! Vill man inte vara med, är det okej. Ni kan t.o.m. införa att alla nån gång ska säga nej, för att känna på hur det är. Fråga inte varför. Anledningen till att man inte vill vara med kan bero på en oräknelig mängd orsaker, som dessutom kan vara jobbiga att berätta om. Att ifrågasätta leder oftast bara till en kamp med barnet, vilket stjälar energi från gruppen.

Dramaövningar

"Förskolan ska sträva efter att varje utvecklar sin skapande förmåga och sin förmåga att förmedla upplevelser, tankar och erfarenheter i många uttrycksformer som lek, bild, rörelse, sång och musik, dans och drama" (Lpfö 98)

Heta Stolen

Deltagarna sitter i ring. Personen som leder övningen kommer med ett påstående, t.ex. "Pannkakor är godare än köttbullar".

De deltagare som håller med om det påståendet reser sig och byter plats med en annan deltagare som också rest sig. De som inte håller med sitter kvar, och likaså de som inte kan bestämma sig.

Spiken – En kollektivt skapad saga

Gruppen sitter i ring. Personen som håller i spiken (eller valfritt föremål) inleder berättandet av historien, exempelvis: *"Det var en gång..."*

När den första personen känner sig färdig med sin del ger den spiken till nästa deltagare som tar vid där föregående berättare slutade osv. tills ni gått hela varvet runt.

Antingen kan genre och huvudpersoner bestämmas innan övningen inleds, tillsammans med gruppen (eller av pedagogen) eller så improviserar ni genre, tema och karaktärerna. Prova gärna olika former och se vilken som fungerar bäst i just er grupp.

Presentationsövning

Dela in gruppen i par. Ge varje par en fråga, exempelvis:

Vad skulle du vilja vara om du inte var en människa?

Om du skulle skriva en bok, vad skulle den handla om?

Vilken person skulle du vilja träffa (känd/okänd, levande/död) och vad skulle ni prata om?

Vilken plats skulle du helst av allt vilja besöka?

Barnen berättar för varandra. Gå sedan igenom, par för par, och låt barnen återge vad deras kamrat har svarat. Om barnen föredrar att berätta sitt eget svar själv så går detta självklart bra.

Genom att ge paren olika frågor blir genomgången mer intressant. Om alla får samma fråga kan det leda till att man inte orkar lyssna när flera par har svarat.

Detta är bara tre övningar som ni kan välja att använda. Sök gärna vidare efter fler och prova er fram till vilka som funkar bäst för er!

Berättelse- och serieverkstad

Denna del av lärarhandledningen är tänkt att användas som ett projektarbete under en längre period av en termin. Det går också bra att göra under kortare tidsperiod. Ni väljer, tillsammans med barnen, omfattningen av detta arbete utifrån era förutsättningar.

Presentation

Samla hela gruppen och berätta att de skall få arbeta med att skapa en berättelse som de själva hittar på och som de ska få rita/måla och skriva ner i serie-form. Om barnen vill och det passar i er terminsplanering, kan ni avsluta projektet med en utställning av barnens arbete eller varför inte också dramatisera dessa och spela upp för varandra?

Nu börjar vi!

Gruppindelning

Dela in barngruppen i grupper om två och två eller fler. Om något barn vill arbeta ensam så går det naturligtvis bra det också. Vill man inte vara med, är det okej.

Tema

Låt barnen fundera på ett tema som deras berättelse ska handla om. Pedagogen kan också presentera olika teman som barnen kan välja mellan: Superhjältar, Kärlek, Detektiver, Rädsla, Fantasidejur, Rymden osv. Prova gärna att kombinera de teman ni kommit på: t ex Kärleks-detektiverna, Rymddjuren osv. Temat ni väljer kan givetvis vara en del av ett temaarbete som ni arbetar med i övrigt i er förskola/skola.

Temat och/eller handlingen som barnen väljer kan visa sig vara allvarligt och svårt. Barns berättande fungerar, likt lek och skapande, som ett sätt att bearbeta både lätta och svåra händelser i deras liv. Det är viktigt att ni skapar en tillåtande och öppen atmosfär, där allas berättelse får plats.

Strukturera

Innan barnen börjar att rita/måla och skriva gör gärna en tankekarta tillsammans med dem. På så sätt lär de sig att strukturera alla idéer som de tidigare har haft. Använd den bifogade tankekartan (sidan 11). Lägg till egna rubriker i varje moln i tankekartan, exempelvis: handling, Huvudpersoner, Genre osv.

Frågeställningar till tankekartan:

Vem handlar berättelsen om? Finns det en huvudperson eller flera?
Vilka egenskaper har personerna, hur gamla är de och hur ser de ut?
Var bor personerna?
Vad handlar berättelsen om?
Är den rolig, sorglig eller läskig?
Titel?
Är berättelsen lång eller kort?
När utspelar den sig? Dåtid, framtid eller nutid?
Hur börjar berättelsen?
Vad är "problemet" i berättelsen?
Vad är vändpunkten/lösningen på "problemet"?
Hur slutar berättelsen?

Tips!

Ha alltid en anteckningsbok till hands (eller anteckna i din telefon) där du skriver in idéer och händelser som barnen kommer på under dagen. Annars kanske du glömmer bort deras geniala idé!
Uppmana barnen att få inspiration till sina karaktärer genom att tjuvlyssna på andras samtal och bli inspirerad till roliga händelser i din bok.
Uppmana barnen att använda personlighetsdrag från människor de känner till sin karaktär.
Uppmana barnen att titta och lyssna och iaktta människor hur de rör sig.
Besök platser där det finns mycket folk för era observationer.

Verkstad

Se till att barnen har god tillgång till olika sorters pennor, färger eller annat material som de önskar använda. De kanske vill att deras serie ska ha 3D-effekter. Se därför till att det finns t.ex. bomull, tyger, kottar, stenar, klister mm så att de fritt kan skapa utefter deras fantasi. Kanske väljer barnen att tillverka dockor som ska bli deras karaktärer?

Uppmuntra barnen att forska kring ett specifikt ämne som ingår i deras berättelse. Se då till att ge utrymme för att forska kring detta i sin omgivning, på biblioteket i ert område eller via olika digitala plattformar. Om det passar er barngrupp, spela gärna lugn bakgrundsmusik i rummet.

Drama och lek

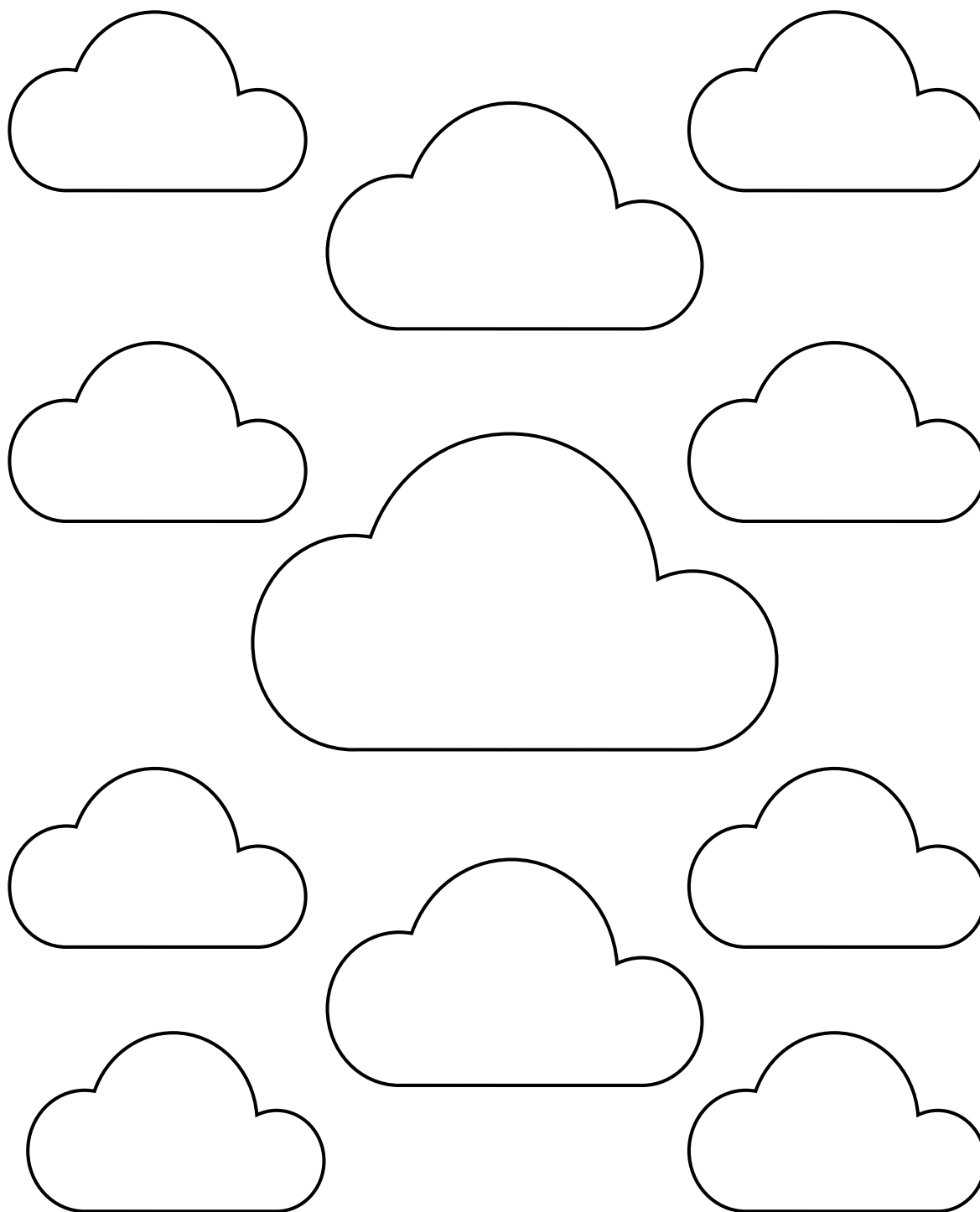
Om barnen vill dramatisera sina berättelser, uppmuntra detta genom att se till att de får använda ett rum där de kan arbeta med detta ostört tillsammans med en pedagog. Se också till att de får tillgång till den rekvisita, kostym och annat som de efterfrågar, i den mån ni har möjlighet att tillhandahålla detta. Kanske vill de spela rollerna själva eller använda sig av dockor? Förutom att det är ett roligt och spännande sätt att vidare utforska de ämnen som deras berättelse handlar om, är dramatiseringsarbetet utvecklande för barnens kognitiva, sociala, motoriska och emotionella färdigheter. Om barnen vill, använd gärna deras serier som ett manus för att föra handlingen framåt. Dramatiseringen kan också vara helt fristående från serien. Det viktiga är att leken och kreativiteten får flöda hos barnen. Du som pedagog har som uppgift att hjälpa dem när de ber om det och att se till att alla får utrymme att dramatisera sin del och delta i övrigt efter deras vilja och behov. Var uppmärksam på barnens kommentarer, särbehandla ingen, var närvarande och påpeka att ingens tankar eller känslor är fel. Fokusera ej på dem som inte vill vara med. Vill man inte vara med, är det okej.

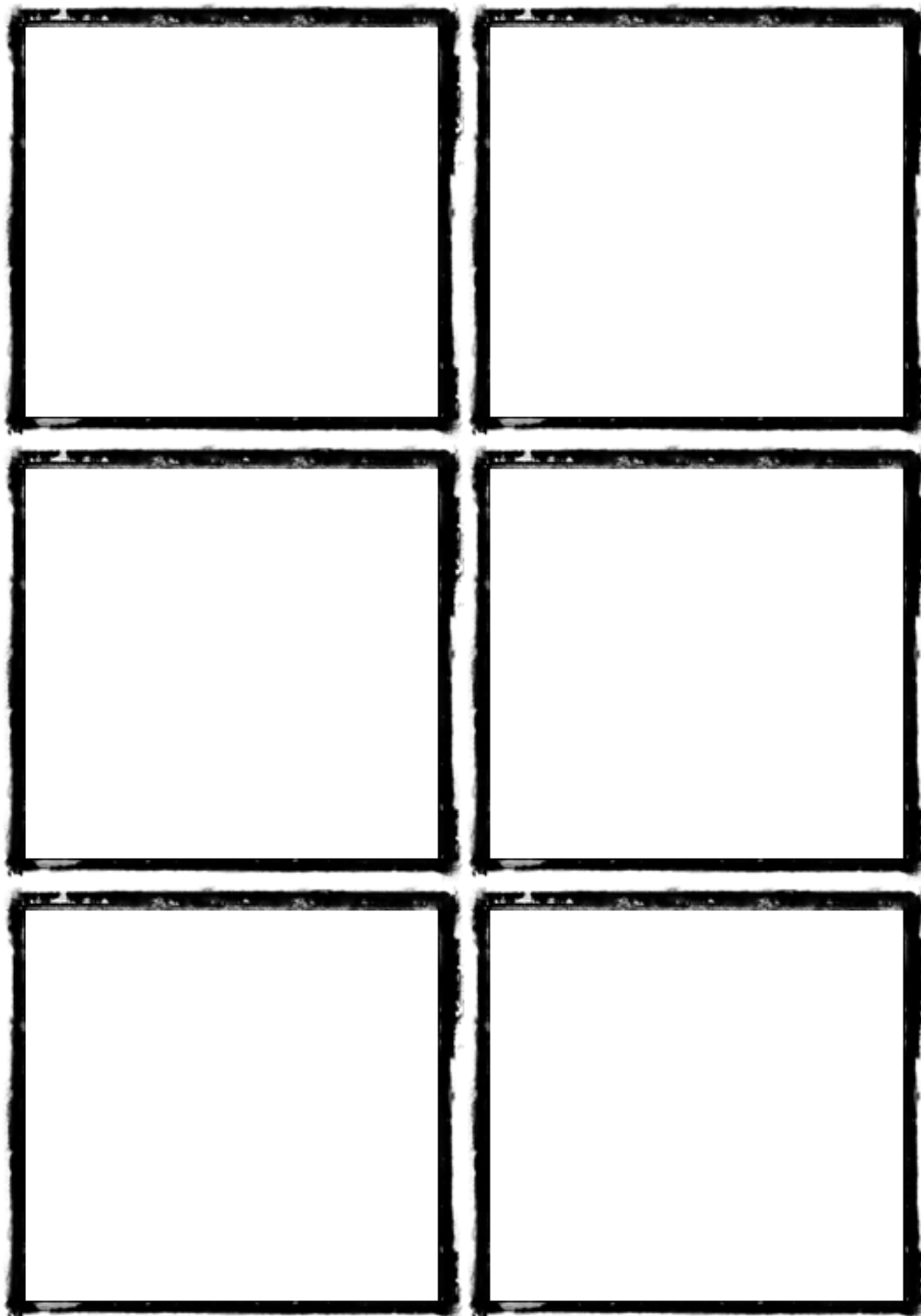
Tankekartor och seriemallar

De efterföljande sidorna består av mallar som ni fritt kan använda för arbetet med barnens berättelser och serier. De kan med fördel skrivas ut i A3-format, då det ger mer utrymme till att rita/måla och skriva. Ni kan självklart skapa egna tankekartor och seriemallar om ni föredrar detta.

UNGA KLARA

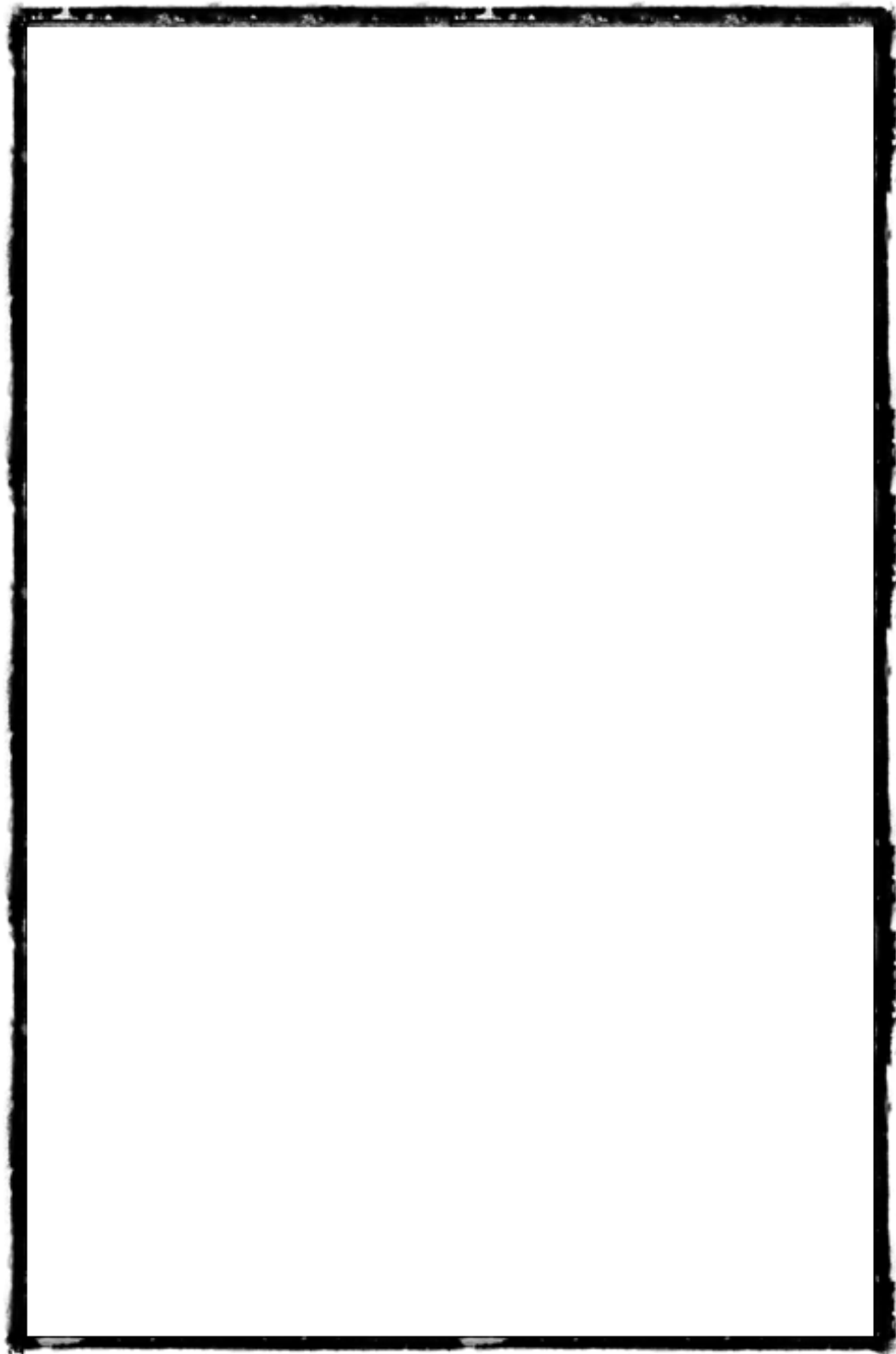
Tankekartta

Litteratur och länkar

Andersson, Y. **Små barns lek- små barns drama**. DramaFORUM. nr.1/2010

Eriksson, I. 2002. **Kaos och social kompetens**. Lund: Studentlitteratur.

O'Hanlon, J., Wootten, A. 2007. **Using drama to teach personal, social & emotional skills**. Lucky Duck Books.

Strömberg, C. 2008. **Goda grupper med pedagogisk dramalek**. Varberg: Argument förlag AB.

Webster- Stratton, C. 2004. **Utveckla barns emotionella och sociala kompetens**. Stockholm: Förlagshuset Gothia.

Historieberättande

<https://sv.wikipedia.org/wiki/Historieberättande>

Författarbesök

<https://ff.forfattarcentrum.se>

Berättarministeriet

<https://www.berattarministeriet.se>

Fabula berättarfestival

<http://storytelling.se/sagohjulet/>

Muntligt berättande i flerspråkiga klassrum

<https://urplay.se/program/198905-ur-samtiden-skolforum-2016-muntligt-berattande-i-flersprakiga-klassrum>

Sagor och berättelser- ett projekt på Trollbergets förskola

<https://www.halmstad.se/download/18.3d210e86148001d7b73746a2/1452498717450/Sagor%20och%20berättelser%20Trollet-%20onjagruppen%202013%202014.pdf>

Metodhandbok- För skapande verksamhet på eftis

<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/73467/Metodhandbok.pdf?sequence=1>

Att bli en berättande person: Samverkan mellan bibliotek och förskola i syfte att främja barns språkutveckling

<http://www.kulturradet.se/Documents/Bidrag/bidragsinformation/2008/Läsfrämjande/Utvärdering%20Leka%20språka%20lära%20071206.pdf>

Åberg J. 2010, Dramalek för att utveckla barns interaktions- och samarbetsfärdigheter

<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/25214/JessicaAbergEA.pdf?sequence=1&isAllowed=y>